

Ministerul Muncii, Protecției Sociale, Familiei și a Copilului

Pentru dezbateri și comentarii

Proiect: Strategia de protecție a copilului și familiei: 3 priorități cheie pentru anii 2013-2020

Cuprins:

1. Introducere	
2. Analiza situației existente	2
2.1. Obiectivul 1. Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial	2
2.2. Obiectivul 2. Prevenirea și combaterea abuzului, violenței, neglijării și exploatării copiilor, și promovarea practicilor non-violente în creșterea și educația copiilor	7
3. Obiectivele specifice, rezultatele așteptate și indicatorii de realizare	14
3.1 Obiectivul 1. Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediu familial	14
3.2 Obiectivul 2. Prevenirea și combaterea abuzului, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor non-violente în creșterea și educarea copiilor	16
3.3 Obiectivul 3. Concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului	18
4. Monitorizarea și evaluarea ex-ante	20
4.1 Mecanismul de monitorizare	20
4.2 Constrângerile și provocările de implementare	20
4.3 Estimarea bugetară	21
4.4 Impactul social	21

Acest document este elaborat în baza documentului de suport pentru elaborarea Strategiei de protecție a copilului și familiei. Proiectul strategiei este un extras din documentul menționat.

2. Analiza situației existente

Sunt analizate următoarele situații:

- Instituționalizarea copiilor,
- Instituționalizarea copiilor în vârstă de 0-3 ani,
- Separarea copiilor prin migrarea de muncă externă a părinților,
- Abuzul, violența, neglijența și exploatarea copiilor în familie,
- Exploatarea copiilor și violența asupra lor în unele medii în afara familiei,
- Concilierea vieții de familie cu integrarea în câmpul muncii.

2.1. Obiectivul 1. Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediul familial

a. Instituționalizarea copiilor

Amploarea fenomenului. Peste 11 mii de copii au fost instituționalizați în peste 65 de instituții din Republica Moldova în 2007. 83% erau plasați cu statut „temporar”, având părinți biologici sau familii extinse. 71% aveau părinții în viață (32% ambii, 39% un părinte). 34% mențineau un contact strâns cu casa (13% se duceau în fiecare zi și 21 săptămânal acasă). În anul 2012 numărul de copii instituționalizați s-a micșorat considerabil – pînă la ceva mai mult de 6 mii de copii, și reducerea s-a produs în mare parte din contul instituțiilor subordonate Ministerului Educației (5 723 copii, reducere cu 52%).

Cauzele fenomenului. Părinților care manifestă comportament și atitudine neadecvată le sînt caracteristice lipsa deprinderilor de îngrijire a copiilor, veniturile insuficiente, dificultăți de reconciliere a priorităților profesionale cu cele familiale. Menținerea stereotipurilor societății favorizează instituționalizarea prin prejudecățile asupra copiilor cu dizabilități și comportamentul altor părinți care instituționalizează copiii. Interesul plasării instituțiilor rezidențiale se manifestă prin costul mare al întreținerii copiilor și prin calitatea materială rezidențială prezumată de către părinții ca mai bună decît cea de acasă. Au fost înregistrate cazuri în care plasamentul în instituțiile

rezidențiale se realiza fără avizul prealabil al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate sau doar în baza concluziilor Comisiei medico-psiholoogo-pedagogice.

Efectele adverse. Consecințele adverse ale instituționalizării sînt de amploare pentru soarta copiilor. Ei sînt în mare măsură excluși din societate, le este caracteristică subdezvoltarea comunicării emoționale cu adulții, reducerea socializării și comunicării cu alți copii. Drept urmare se constată suferința de anxietate, dificultăți de adaptare, întârzieri în dezvoltare și învățare, iar uneori manifestări de agresivitate. Studiile de specialitate demonstrează predispoziția mai mare spre sărăcie, violență, trafic sau exploatare printre acești copii cînd ating vîrsta de 18 ani. Ei își găsesc mai greu un loc de muncă și pot intra mai frecvent în conflict cu legea.

Politicile actuale. Din 2007 sînt constituite la nivel raional Comisii pentru protecția copilului în dificultate, care controlează plasarea copiilor în instituțiile rezidențiale. Uneori, plasarea copiilor s-a realizat ocolind comisia dată. Autoritățile publice locale cu suportul organizațiilor neguvernamentale au creat servicii comunitare alternative instituționalizării, numărul acestora, însă, fiind insuficient. De asemenea, atît indemnizațiile pentru creșterea copilului precum și mărimea ajutorului social nu acoperă cheltuielile necesare pentru creșterea și îngrijirea copilului.

b. Instituționalizarea copiilor în vîrstă de 0-3 ani

Amploarea fenomenului. Conform datelor statistice, anual sînt abandonați aproximativ 100 de nou-născuți, dintre care circa jumătate în maternitatea republicană din or. Chișinău. În anul 1999, în spitalele și maternitățile din mun. Chișinău au fost înregistrate 138 de cazuri de abandon, iar în anul 2002 a fost atinsă cota maximă de 353 de cazuri. Numărul cazurilor de abandon s-a redus treptat, astfel în anul 2010 au fost înregistrate 119 cazuri, iar în anul 2011 – 117. Statistica arată că din numărul copiilor abandonați sau lăsați de părinți pînă la vîrsta de 7 ani aproape 35% (200 copii pe an) sînt de vîrstă foarte mică, de 0-4 zile, iar 40% (250 copii pe an) au vîrsta de pînă la 3 ani. Majoritatea copiilor, adică 92%, au ambii părinți în viață, deși în peste 60% de cazuri aceștia sînt divorțați. Astfel, povara creșterii și îngrijirii copilului de către un singur

părinte ar fi unul din motivele abandonului. O parte considerabilă, adică peste 68%, au frați și surori care cresc în afară familiilor și peste 42% au frați și surori care cresc în instituțiile rezidențiale. 21% din copiii abandonați sînt născuți din prima sarcină.

Cauzele fenomenului. Cauzele abandonului studiat calitativ sînt: dificultăți materiale (96%), mama solitară (60%), abuz-neglijare (36%), sănătatea copilului (21%), despărțirea părinților (18%), sănătatea părinților (15%), alcoolism (10%), decesul părinților (5%), deprivarea drepturilor (5%), părinții în detenție (2%), mama minoră (1%). Printre alte cauze se numără viciile medicale ale sănătății copilului, îmbolnăvirea gravă a copilului la naștere sau în perioadă următoare, neconștientizarea de către părinți a diagnosticului anterior. Dificultățile de creștere a copiilor cu vicii de sănătate constau în costurile excesive medicale și șansele mici de integrare a copiilor în percepția părinților.

Efectele adverse. Abandonul provoacă copilului consecințe negative de ordin emotiv, mental și psihologic. Copilul este expus unui neașteptat risc de a rămîne singur fără sprijin patern. Abandonul cauzează copilului un sentiment de șoc că mama lui a decis să-l părăsească pentru totdeauna. Copiii abandonați prezintă capacitate redusă și chiar întârzieri în funcționarea intelectuală și rațională, dificultăți de învățare și dificultăți de comunicare interrelațională. În lipsa măsurilor concrete de prevenire și combatere, problema are efecte de lungă durată, cu consecințe nu numai asupra grupurilor direct afectate, ci și asupra întregii societăți, cum ar fi creșterea numărului de copii ai străzii, creșterea delincvenței juvenile, creșterea numărului de consumatori de droguri.

Politicile actuale. Politicile actuale sînt mai curînd reactive, decît preventive și de suport. Copiii abandonați maternal sînt plasați în secțiile medicale pentru perioade variate. Ulterior, dacă se constată abandonul copilului, se purcede la instituționalizare. Adopția este una din opțiunile care urmează. Se află în proces de implementare Regulamentul privind mecanismul de colaborare intersectorială în domeniul medico-social în vederea prevenirii și reducerii ratei mortalității infantile și a copiilor cu vîrsta de pînă la 5 ani la domiciliu, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1182 din 22 decembrie 2010. Pe parcursul anului 2011, de către medicii de familie/asistenții medicali de familie și asistenții sociali comunitari, prin interacțiune activă cu membrii comunității, în

republică au fost identificați, evaluați și luați la evidență peste 10 200 copii cu vârsta de până la 5 ani din familii în situații de risc, inclusiv 5 599 copii cu vârsta sub 1 an.

c. Separarea copiilor prin migrarea de muncă externă a părinților

Amploarea fenomenului. Conform rezultatelor studiului cantitativ privind situația copiilor în dificultate precum și a copiilor a căror părinți sînt plecați peste hotare, în anul 2012 în cazul a peste 25 mii de copii unicul sau ambii părinți sînt plecați peste hotare sau au fost plecați pentru o perioadă de cel puțin 3 luni pe parcursul ultimelor 12 luni.

Relația familia-școală este foarte slabă. Situația acestor copii nu este urmărită nici de școală, nici de instituțiile comunitare, deoarece ei sînt percepuți mai mult ca o categorie privilegiată, decît vulnerabilă. Comunicarea cu părinții plecați e sporadică și are loc prin telecomunicații, remitențe și colete. Copiii cu părinți migrați au dificultăți emoționale, care pot afecta rezultatele lor la școală.

Cauzele fenomenului. Printre cauzele acestui fenomen se numără condițiile economice, care determină șomajul și veniturile insuficiente pentru întreținerea copilului și insuficiența ajutorului social și ale politicilor publice corespunzătoare. Alte cauze sînt: conștientizarea insuficientă de către părinți a efectelor negative ale separării prelungite a copilului de părinți, prezența problemelor familiale, a viciilor unora din membrii familiei, dependența economică și psihologică a părinților și copiilor de remitențe, posibilități mai mari peste hotare de angajare, realizare și remunerare în câmpul muncii. În afară de aceasta, există impedimente de comunicare directă și imposibilitatea reîntregirii familiei în afara țării în lipsa statului determinant în străinătate sau din nedorința de a reîntregi familia în urma creării unei alte familii peste hotare, precum și acceptarea, banalizarea și „normalizarea” acestui fenomen, lipsa dezaprobării în societate, nesolicitarea sau neluarea în considerație a opiniei copilului în privința plecării.

Efectele adverse. Copiii cu părinți plecați peste hotare sînt supuși riscului de abandon școlar, iar performanțele lor academice se pot schimba în ambele direcții, dar destul de des ele scad. Pe lîngă aceasta, ei riscă să devină victime ale abuzului, violenței

și neglijenței: copiii abuzați provin adesea din familii incomplete, iar alte circumstanțe, precum abuzul de alcool, fiind factori adiționali. O povară sporită pentru acești copii o au sarcinile casnice, în special în zonele rurale, și insuficiența relațiilor emoționale. De asemenea, ei sînt supuși riscului întîrzierii în dezvoltarea lingvistică, a gîndirii, comunicării, prezenței dereglărilor fonice, precum și riscului devenirii copii ai străzii, categorie greu de identificat și de urmărit, mai ales în condițiile în care nu frecventează școala. Efecte negative are direcționarea surselor financiare din remitențe spre alte necesități decît cele academice pre-liceale și medico-sanitare. Din punct de vedere psihologic, acești copii sînt afectați de stres, risc de stare depresivă și de sinucideri. În final, ei riscă să devină consumatori de substanțe nocive, să întretină relații sexuale precoce, să fie implicați în trafic de persoane.

Politicile actuale. Începînd cu anul 2008, Legea cu privire la migrația la muncă reglementează luarea la evidență a copilului care rămîne în țară prin intermediul certificatelor valabile 3 luni de la data eliberării, dar se aplică în practică doar în extrem de puține cazuri la număr. Planul Național de Acțiuni cu privire la protecția copiilor rămași fără îngrijirea părinților pentru anii 2010-2011 a cuprins acțiuni privind îmbunătățirea situației copiilor, a căror părinți sînt plecați peste hotare, actualmente fiind necesară promovarea cadrului normativ și instituțional în domeniul funcționării autorităților tutelare. Pe parcursul anului 2011 au continuat activitățile cu privire la crearea Profilului Migrațional Extins (PME) al Republicii Moldova în cadrul Proiectului „Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatul de Mobilitate Republica Moldova-UE.” Scopul exercițiului Profilul Migrațional Extins în Republica Moldova rezidă în stimularea gestionării eficiente a migrației prin susținerea elaborării unor politici bazate pe dovezi. Serviciile comunitare disponibile depind în mare măsură de donatorii externi, tentativele de sinucideri fiind tratate în spitalele psihiatrice sau în instituțiile speciale pentru copii, iar intervențiile pe termen lung pentru sprijinirea reintegrării în familie și comunitate sînt dispersate și întîmplătoare. Deși copiii de părinți migranți nu se consideră a fi săraci, acest grup specific de copii este, totuși, foarte vulnerabil.

2.2. Obiectivul 2. Prevenirea și combaterea abuzului, violenței, neglijării și exploatării copiilor, și promovarea practicilor non-violente în creșterea și educația copiilor

a. Abuzul, violența, neglijența și exploatarea copiilor în familie

Amploarea fenomenului. Numărul de copii victime ale fenomenului de violență nu poate fi estimat cu exactitate, și evoluția acestui fenomen nu este cunoscută. Este cert însă că acest fenomen nu diminuează și este prezent semnificativ în societate.

Neglijența în familie și alimentarea insuficientă se atestă la 1 din zece copii și la trei respectiv patru din zece copii, în cazul auto-percepției de săraci. Abuzul emoțional și psihologic în familie este recunoscut prin violența verbală (cuvinte umilitoare) la doi din zece copii, și prin control restrictiv la trei din 10 copii. Totodată, șapte din zece copii intervievați apreciază că sînt sprijiniți de părinți în ceea ce fac. Abuzul fizic și bătaia în familie este prezentă la patru din zece copii în cazul cînd nu-și ascultă părinții, dar în special în cazul absențelor nemotivate și fumatului. 7% din părinți recunosc că palmuiesc copiii cînd ultimii greșesc. Abuzul sexual se atestă la unul din zece copii. Munci casnice forțate sînt frecvente la patru din zece și respectiv la șase din zece în cazul familiilor sărace, astfel, încît copiii au puțin timp pentru joacă sau pentru pregătirea temelor.

Cauzele fenomenului. Analiza cauzelor fenomenului poate fi structurată în dimensiunile stereotipurilor și prejudecăților din societate, atitudinii și comportamentului părinților și acceptării fenomenului de către copii. Problemele și educația părinților se manifestă prin: cultura violenței moștenită și replicată copiilor, survenirea problemelor în familie și a problemelor personale, dependența părinților de vicii (alcool, etc), presiunea sărăciei. Normele din societate conferă părinților discreție maximă: tolerează un grad mare de neglijență și abuz în familie, slăbiciunea și lipsa serviciilor de referință și de protecție a copilului față de abuz, neglijența și răspunderea insuficientă și inadecvată în cazurile de abuz. Copiii sînt submisivi acceptînd și nu denunțînd, avînd conștiința pasivă și acceptarea abuzului.

Efectele adverse. Printre efectele adverse negative se numără replicarea comportamentului violent dat, acceptarea modelului dat cu referire la semenii, dar și copiii săi pe viitor, mărirea șanselor de victimizare și devenire a obiectului de victimizare, dezvoltarea tulburărilor de personalitate și psihice, efecte negative asupra sănătății și autoaprecierii. Există și o corelație dintre violență și comportamentul ulterior delinvent al victimei, dar și autoexcluderea copilului și adolescentului din societate.

Politicile actuale. Măsurile informaționale au fost desfășurate sporadic, au avut loc doar câteva campanii, printre care putem menționa cea din 2006 – campania națională de comunicare “Copilărie fără violență”. Aplicarea legii rămîne deficientă datorită faptului că doar 8% din populație consideră că o persoană trebuie denunțată poliției dacă își bate copilul. De 75% din cazurile de violență sau neglijare au avut cunoștință profesorii, asistenții sociali, personalul medical, poliția și autoritățile publice locale, dar ele nu au fost înregistrate, deoarece nimeni nu le-a denunțat. Noțiunea acceptată de violență se amplasează în dimensiunea cazurilor de abuz fizic grav și exclude celelalte situații discutate. Instituțiile sociale și educaționale nu au proceduri de documentare și referire a cazurilor, lipsesc procedurile scrise. Doar în cazul organelor de poliție există un grad mai mare de înregistrare a cazurilor. Studiile arată că doar 25% din cazurile cunoscute de instituțiile publice sînt oficial înregistrate. Serviciile sociale de consiliere, prevenire și reabilitare sînt subdezvoltate.

b. Exploatarea copiilor și violența asupra lor în unele medii în afara familiei

Amploarea fenomenului. Din 2003 în Moldova se înregistrează nu doar cazuri de trafic cu ființe umane (copii) la nivel transnațional, dar și trafic intern, cînd cetățeni ai Republicii Moldova au fost recrutați, transportați și supuși exploatării în interiorul țării. Republica Moldova rămîne o țară de origine a traficului de ființe umane și mai puțin o țară de tranzit și de destinație pentru femei și tinere, supuse traficului de ființe umane în scopul exploatării, dar și pentru bărbați, afectați de traficul de persoane în scopul muncii. Exploatării sexuale comerciale sunt supuse nu numai fete, dar și băieții.

Datele MAI, PG și OIM atestă o scădere de trafic de copii începând cu anul 2007. Dacă în anul 2000 am avut 31 de cazuri oficiale de trafic al minorilor, în 2002 au avut loc deja 22 cazuri, în 2004 – 24 cazuri, în 2006 – 31 cazuri, în 2008 – 3 cazuri, în 2010 – 12 cazuri și în primele 6 luni ale anului 2012 – 7 cazuri. Datele includ traficul național și internațional, cât și diversele forme ale exploatării: sexuală, prin muncă, cerșit, sustragere de organe, combinată, cât și neidentificată. În anul 2011, Centrul pentru Asistență și Protecție (CAP) prin Unitatea Națională de Coordonare a oferit protecție și asistență unui număr de 11 copii (8 fete și 3 băieți). În același timp, la CAP au fost asistate potențiale victime ale TFU, dintre care 74 minore și 58 minori. Toți beneficiarii au primit asistență în cadrul CAP.

Acostarea copiilor on-line de asemenea rezultă în comiterea infracțiunilor convenționale, permițând infractorilor să localizeze potențialele victime cu ușurință prin alți infractori din întreaga lume. Un studiu recent privind siguranța copiilor on-line arată că 10% dintre copii navighează pe Internet noaptea, între orele 22.00 și 08.00; peste 39% dintre respondenți declară că stau pe Internet 3-4 ore pe zi, iar 6% – că sînt online 7-8 ore și mai mult. Mai îngrijorătoare sînt cifrele despre persoanele cu care comunică: 51% dintre copiii chestionați s-au întîlnit în realitate cu cineva pe care l-au cunoscut doar pe net, dintre care circa 20% nu au spus nimănui despre acest fapt; alte 38% și-au făcut publice datele personale și fotografiile celor pe care i-au cunoscut doar prin Internet. 7% din numărul copiilor care au cunoscut prin Internet persoane din alte țări au declarat că au primit propuneri indecente și au discutat subiecte cu caracter sexual.

Numărul violențelor asupra copiilor în mediul de învățămînt a crescut de patru ori în comparație cu aceeași perioadă a anului trecut. Astfel, dacă în nouă luni ale anului 2011 au fost înregistrate puțin peste 30 de cazuri de violență fizică în școli și grădinițe, anul acesta au avut loc 121 de cazuri. Majoritatea lor sînt cazuri între copii, iar în 10 cazuri – din partea cadrelor didactice.

Cauzele fenomenului. Fenomenul dat este determinat de următoarele cauze: - apartenența la familii vulnerabile, în special din spațiul rural; neangajarea în câmpul muncii, sărăcie, lipsă de oportunități de plasare în câmpul muncii; apartenența la familii incomplete; copiii orfani, absolvenții instituțiilor rezidențiale, care nu au deprinderi de viață și consiliere suficientă; absența custodiei și grijei părintești; lipsa afecțiunii

părintești; susceptibilitatea la manipulare și dependență; atașamentul și perceperea pozitivă falsă a traficantului; prezența violenței în familie; prezența cultului violenței la școală; absența informării asupra riscurilor anumitor jocuri și gravității anumitor fapte.

Efectele adverse. Exploatarea sexuală comercială a copiilor este una din cele mai grave forme de abuz asupra copiilor, cu consecințe dintre cele mai severe asupra sănătății fizice, psihologice și morale și reprezintă o încălcare gravă a drepturilor și libertăților omului, inclusiv ale copilului. Copiii afectați suferă de stres temporar și cronic, perturbări psihice și somatice, precum decorporizarea, depresii, boli venerice, etc. Violența școlară poate cauza traume psihice și fizice, abandon școlar.

Politicile actuale. Cadrul legislativ și de politici cu privire la prevenirea și contracararea traficului de ființe umane este consolidat și aliniat standardelor internaționale. Au fost organizate ample campanii de sensibilizare și informare a societății. Asigurarea accesului victimelor și potențialelor victime ale TFU la protecție și asistență de calitate este reglementată ca parte a efortului interdepartamental pentru asistența victimelor și potențialelor victime ale TFU. O serie de legi targetează protecția martorilor în procesul penal, crearea Centrului de asistare și protecție pentru victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane, sistemul automatizat în domeniul migrației, lupta împotriva traficului de persoane. Există prevederi legislative pentru a contracara turismul sexual, însă sînt deficiente măsurile preventive și campaniile de informare regulate.

Prin Hotărîrea Guvernului nr. 766 din 11.10.2011 a fost aprobat Planul național de acțiuni privind prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului pe anii 2011-2015. Concomitent, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a susținut implementarea unor proiecte regionale pentru acordarea suportului absolvenților instituțiilor rezidențiale, în special cu privire la orientarea profesională și prevenirea traficului și exploatării.

Securitatea pe Internet și în genere a informației la adresa copiilor de pe toate suporturile încă nu a fost realizată.

2.3. Obiectivul 3. Concilierea vieții de familie cu activitatea de muncă, în mod special pentru femei

Amploarea fenomenului. Reconcilierea vieții de familie și a vieții personale cu activitatea de muncă reprezintă o expresie a libertății alegerii, a performanței maxime în fiecare din roluri și sfere ale vieții, dar și o repartizare mai armonioasă a drepturilor și obligațiilor.

Obligațiile membrilor de familie presupun atât grija față de alți membri ai familiei, de copii în special, cât și sarcinile casnice. Femeia continuă să joace rolul preponderent în grija, educația și creșterea copiilor, cât și să-și asume majoritatea sarcinilor casnice, ceea ce prezintă pedimente de participare în viața social-activă, economică și publică și/sau o povară dificilă în cazul exercitării activității de muncă în plus celei familiale.

Rolul decizional decisiv în afara familiei rămâne a fi cel al bărbatului. Femeile sînt sub-reprezentate în instituțiile de stat și locale, prezența lor fiind invers proporțională ierarhiei posturilor deținute. Nivelul mediu al veniturilor reprezintă 73 % din venitul mediu al bărbaților. Discrepanța reprezintă de la 0 la 44% pe toată țara. Or, aceasta discrepantă sporește riscul de dependență financiară, cât și pensii mai mici. Violența față de femei este mai frecventă în mediul rural; acest fenomen progresează odată cu vârsta femeii și este invers proporțional nivelului ei de studii.

Datele BNS din 2012 ale populației ocupate de 20-49 ani după numărul de copii de vîrsta preșcolară atestă o renunțarea femeilor la activitate cu apariția copiilor, care este o realitate, dar ea e valabilă în RM și pentru bărbați, întreaga familie fiind afectată de prezența copiilor de vîrstă preșcolară. Conform datelor Eurostat, rata de angajare a femeilor de 20-49 de ani care au cel puțin un copil în vîrsta de 0-5 ani în 2010 era de 50,6%, iar rata angajării femeilor fără copii de 0-5 ani era de 76,3%, ceea ce echivalează cu o rată de diferențiere de 25,7%.

În 2011 indicatorii demografici au scăzut comparativ cu anii precedenți. Scăderea ratei fertilității în ultimul deceniu se explică prin schimbarea modului de viață a tinerilor.

Pe de altă parte mai are loc și transformarea modelului familiei tradiționale fără tranzitarea spre un alt model modern care ar raționaliza eficient resursele existente: prin disoluția mai frecventă a căsătoriilor, creșterea numărului familiilor monoparentale, cât și a relațiilor neoficiale și copiilor extraconjugali, este așadar în continuă creștere ponderea

femeilor care n-au născut nici un copil, și prin urmare, a numărului de familii fără copii și reducerea numărului de familii numeroase cu 3 și mai mulți copii.

Studii internaționale atestă o mai mare natalitate în țările care au întreprins măsuri să diminueze povara sarcinilor casnice și familiale și să mărească participarea tatilor la viața de familie. A fost demonstrat că, atunci când tații participă mai mult la creșterea și educarea copiilor și la sarcinile casnice, aceasta ameliorează relațiile intrafamiliale și menține o puternică conexiune cu copiii, chiar în cazul survenirii divorțului și o diminuare a comportamentului lor riscant, a depresiilor, o stare generală psiho-emoțională mai bună pentru bărbații care trăiesc cu ai lor copii.

Cauzele fenomenului. Dificultățile de conciliere a vieții de familie cu activitatea de muncă sînt determinate de următorii factori: - rolurile arhaice și prejudecățile asupra familiei și rolului femeii: persistența modelului de responsabilitate casnică a femeii și insuficiența participării tatălui la educarea copilului și la sarcinile casnice; - lipsa suportului politicilor: lipsa serviciilor de suport pentru îngrijirea copilului de pînă la 3 ani și insuficiența lor pentru 3-7 ani, și lipsa serviciilor de facilitare și asistență psihologică pentru reintegrarea femeii în cîmpul muncii; - discriminarea în cîmpul muncii a femeii: angajatorul discriminează femeia cu copil pînă la 6 ani din cauza percepției și persistenței concediilor de îngrijire a copilului și competiției înalte pentru locuri de muncă.

Efectele adverse. Consecințele negative ale activității de muncă a femeii sau lipsei acesteia sînt veniturile scăzute în familie, dependența femeii de bărbat și riscul abuzului, conflicte în familie și descompunerile familiale, scăderea natalității, creșterea numărului de familii fără copii, îmbătrînirea populației, depopularea zonei rurale, ș.a.

Revenirea femeii în cîmpul muncii întîmpină obstacole în formă de concediu prea prelungit de îngrijire a copilului și existența prejudiciilor din partea angajatorilor, care rezultă în atitudinea de discriminare față de femei. Rata de ocupare în cîmpul muncii în RM este mai înaltă la bărbați (40,9%) în comparație cu femeile (36,4%) în toate regiunile țării, diferența situîndu-se între 2,2%.

Politicile actuale. Serviciile de grădiniță acoperă mediul urban, însă sînt insuficient de dezvoltate și prezente în mediul rural. Totodată, serviciile date sînt

insuficient de flexibile, în special pentru orele mai târzii de lucru, și nu acoperă întreaga săptămână. Politicile de facilitare a încadrării femeii în câmpul muncii și societate se află în proces de dezvoltare; deocamdată sînt create mecanisme instituționale în domeniul asigurării șanselor egale pentru femei și bărbați sunt necesare politici publice de refoculare pe întreaga familie.

Este necesară crearea mai multor oportunități, facilități și servicii pentru fiecare din alegerile efectuate de către femei, ambii părinți și familii în privința ambelor sfere ale vieții, precum ridicarea ajutorului social familiilor cu copii și dezvoltarea serviciilor publice și private de îngrijire a copiilor de 0-3 ani.

3. Obiectivele specifice, rezultatele așteptate și indicatorii de realizare

3.1 Obiectivul 1. Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediu familial

Obiectivul Specific 1-1. Prevenirea separării copilului de familie (măsurile generale)

Direcțiile de activitate:

- 1) Consolidarea activității autorităților tutelare locale și teritoriale în exercitarea atribuțiilor funcționale;
- 2) Asigurarea controlului și monitorizării procesului de luare a deciziilor privind separarea copilului de familie;
- 3) Eficientizarea sistemului de prestații sociale adresate familiilor cu copii;
- 4) Dezvoltarea serviciilor sociale comunitare de suport al familiilor cu copii în risc de separare.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politiciii), de produs (politici, instituționale):

1. Diminuarea ratei de separare a copiilor de familie (se va indica rata anuală și finală, în baza statisticilor);
2. Matricea politicilor și instituțiilor în serviciul familiilor și copilului (în baza evaluării participative și opiniei de expertiză).

Obiectivul Specific 1-2. Stoparea graduală a instituționalizării copiilor cu vârsta de 0 - 3 ani

Direcțiile de activitate:

- 1) Promovarea serviciilor de planificare familială și de educație a deprinderilor de viață;
- 2) Identificarea timpurie și asistență a familiilor cu risc de abandon prin serviciile de prevenire acordate familiei;

- 3) Dezvoltarea serviciilor de plasament de tip familial pentru copiii cu vârsta de 0 - 3 ani.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politicii), de produs (politici, instituționale):

1. În plasament rezidențial se află doar copiii cu vârsta de 0 - 3 ani cu dizabilități grave, care necesită îngrijire complexă și supraveghere permanentă (în baza datelor statistice și evaluărilor calitative);
2. Programe de stat de servicii menționate create și în derulare (inclusiv programelor în bugetul de stat, gradul de acoperire – în baza evaluărilor calitative).

Obiectivul Specific 1-3. Continuarea și finalizarea reformei sistemului rezidențial de îngrijire a copilului

Direcțiile de activitate:

- 1) Dezinstituționalizarea copiilor plasați în instituții de tip rezidențial;
- 2) Dezvoltarea serviciilor de suport pentru (re)integrarea copiilor în familie;
- 3) Dezvoltarea și eficientizarea activității serviciilor alternative de îngrijire;
- 4) Aplicarea mecanismelor de redirecționare a resurselor din sistemul rezidențial pentru (re)integrarea socială și educațională a copiilor dezinstituționalizați.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politicii), de produs (politici, instituționale):

1. În plasamentul rezidențial se află doar copiii cu dizabilități grave, care necesită îngrijire complexă și supraveghere permanentă (în baza datelor statistice și evaluărilor calitative);
2. Serviciile și programele nerezidențiale sînt adecvate, relevante și robuste pentru copiii întregiți cu familia (evaluarea calitativă și de cuprindere a serviciilor).

Obiectivul Specific 1-4. Reducerea efectelor negative ale migrației părinților asupra copiilor rămași în țară

Direcțiile de activitate:

- 1) Implementarea unui mecanism eficace de evidență și monitorizare a situației copiilor a căror părinți/unicul părinte sînt plecați peste hotare;
- 2) Implementarea programelor de informare, conștientizare și a serviciilor de consiliere a copiilor rămași în țară și a părinților migranți;
- 3) Corelarea bună a politicilor menționate cu politicile migraționale de care sînt responsabile alte instituții;
- 4) Includerea în curricula școlară a subiectelor privind abordarea efectelor negative ale migrației părinților asupra copiilor rămași în țară.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politicii), de produs (politici, instituționale):

1. Asupra tuturor copiilor, a căror părinți/unicul părinte sînt plecați peste hotare, este instituită tutela/curatela temporară (în baza datelor statistice în coroborare cu evaluările calitative);
2. Măsurarea eficienței programelor de conștientizare și cuprinderii prin serviciile de consiliere (în baza evaluării de expertiză).

3.2 Obiectivul 2. Prevenirea și combaterea abuzului, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor non-violente în creșterea și educarea copiilor

Obiectivul Specific 2-1 Prevenirea abuzului, neglijării și exploatării copiilor

Direcțiile de activitate:

- 1) Elaborarea și implementarea unui Program Național de dezvoltare a abilităților parentale non-violente și de suport parental;
- 2) Desfășurarea periodică a campaniilor de sensibilizare a societății în scopul prevenirii abuzului, neglijării și exploatării copiilor;
- 3) Asigurarea protecției copiilor împotriva informațiilor de pe toate suporturile existente, care pot afecta negativ integritatea psihică și morală a copiilor;
- 4) Dezvoltarea serviciilor de suport psihologic și emoțional pentru copiii pasibili riscului;
- 5) Evidența și monitorizarea preventivă a agresorilor care au comis infracțiuni de violență sexuală asupra copilului;

- 6) Crearea unui observator de monitorizare și prevenire al violenței școlare;
- 7) Introducerea în curricula școlară a informației ce ține de drepturile și obligațiile copiilor, de prevenirea și combaterea abuzului și exploatării copiilor, de non-violență în creșterea și educarea copiilor, de practici nocive și/sau riscante, precum de siguranța și riscurile tehnologiilor informaționale.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politiciii), de produs (politici, instituționale):

1. Schimbarea observabilă a atitudinii și percepției de intoleranță față de abuz, neglijare și exploatare a copiilor (în baza evaluărilor și măsurărilor de expertiză);
2. Măsurarea eficienței programelor de conștientizare și cuprinderii prin serviciile de consiliere (în baza evaluării de expertiză).

Obiectivul Specific 2-2 Combaterea abuzului, neglijării și exploatării copiilor

Direcțiile de activitate:

- 1) Implementarea mecanismului intersectorial de identificare, evaluare, asistență, referire, evidență a copiilor-victime și potențiale victime a abuzului, neglijării și exploatării;
- 2) Dezvoltarea serviciilor sociale de asistență a copiilor-victime al abuzului, neglijării și exploatării;
- 3) Eficientizarea implementării cadrului normativ privind combaterea violenței în familie;
- 4) Asigurarea protecției datelor cu caracter personal și prevenirii re-victimizării copiilor-victime ale abuzului, neglijării și exploatării;

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politiciii), de produs (politici, instituționale):

1. Creșterea ratei de identificare a cazurilor de violență și scăderea graduală a numărul copiilor-victime a abuzului, neglijării și exploatării identificați și asistați (în baza datelor statistice și evaluărilor de expertiză);
2. Funcționarea și cuprinderea cu serviciile de asistență prestate copiilor-victime a abuzului, neglijării și exploatării (în baza evaluărilor de expertiză).

3.3 Obiectivul 3. Concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului

Obiectivul Specific 3-1 Redimensionarea semnificației sociale a maternității și paternității și a rolului ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor

Direcțiile de activitate:

- 1) Stimularea reintegrării femeilor cu copii în activitatea profesională;
- 2) Promovarea și sprijinul implicării calitative a ambilor părinți în creșterea și educația copiilor;
- 3) Promovarea campaniilor de conștientizare în scopul eliminării stereotipurilor privind rolurile femeilor și bărbaților în familie și societate;
- 4) Corelarea politicilor date cu alte politici în domeniul încadrării în câmpul muncii și nediscriminării.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politicii), de produs (politici, instituționale):

1. Reintegrarea mai bună a femeii în câmpul muncii și societate, schimbarea percepției privind rolul ambilor părinți în creșterea și educarea copiilor (în baza datelor statistice și evaluărilor de expertiză);
2. Cadrul integru de politici țargtează problemele relevante (în baza evaluărilor ex-post).

Obiectivul Specific 3-2 Promovarea serviciilor de sprijin pentru părinții încadrați în câmpul muncii

Direcțiile de activitate:

- 1) Garantarea regimurilor de lucru flexibile pentru părinții cu copiii de vîrstă preșcolară;
- 2) Dezvoltarea serviciilor accesibile de îngrijire a copiilor cu sprijinul statutului și prin mecanismele de încurajare a sectorului privat.

Indicatorii de rezultat (asupra beneficiarilor politicii), de produs (politici, instituționale):

1. Părinții cu copii au acces mai bun la serviciile de suport;
2. Servicii de îngrijire a copiilor subvenționate pentru cel puțin 33% din copiii cu vârsta de până la trei ani și pentru cel puțin 90% din copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani.

4. Monitorizarea și evaluarea ex-ante

4.1 Mecanismul de monitorizare

Mecanismul de monitorizare va avea câteva componente. Primul este cadrul instituțional responsabil de supravegherea și monitorizarea implementării strategiei, realizat în cooperare cu societatea civilă. Cel mai probabil actor este consiliul național de promovare a drepturilor copilului și familiei. Al doilea element este însăși ministerul responsabil de coordonarea implementării și de implementarea strategiei. Al treilea element sînt rapoartele periodice prezentate privind implementarea strategiei.

Cadrul instituțional cu participarea societății civile și instituțiile publice responsabile va reprezenta revigorarea Consiliului național pentru protecția drepturilor copilului și a familiei. La acest cadru vor fi adăugați diverși alți actori, inclusiv partenerii de dezvoltare. Rapoartele de implementare vor fi elaborate periodic și discutate în public.

4.2 Constrîngerile și provocările de implementare

Constrîngerile de implementare (interne și administrative). Aici vor fi estimați factorii interni de risc, cum ar fi rezistența pentru schimbare în cadrul sistemului, inclusiv grupurile profesionale, persoanele și instituțiile responsabile de implementare, etc. Alți factori de constrîngere vor fi identificați din perspectiva politicilor și priorităților aflate în competiție, limitările de buget, etc. Abordarea constrîngerilor se va axa din perspectiva acțiunilor care pot contribui la diminuarea sau mitigarea riscurilor interne.

Provocările de implementare (evoluțiile și externe). Provocările de implementare se referă la fenomenele în societate care pot afecta negativ implementarea strategiei, factorii de risc suplimentari, acțiunile actorilor din afară țării.

4.3 Estimarea bugetară

Identificarea costurilor de investiție și a costurilor operaționale de implementare pentru 2020.

Costurile de investiție se referă la:

- Elaborarea politicilor, transferul de tehnologii și dezvoltarea capacităților, investiții în infrastructură, ajustări administrative...

Costurile operaționale se referă la:

- Costul serviciilor;
- Costul transferurilor de bani prin substituie a serviciilor anulate ...

La această etapă, cel puțin vom identifica calitativ care sînt implicațiile posibile de investiție și operaționale.

4.4 Impactul social

Acest capitol va avea o parte calitativă și o parte cantitativă.

Partea calitativă va conține pentru fiecare obiectiv în parte:

- Consecințele adverse negative ale problemelor identificate.

Partea cantitativă va conține pentru fiecare obiectiv în parte:

- Cuantificarea consecințelor adverse negative ale problemelor identificate (după posibilitate);
- Costurile politicilor actuale, care sînt deficiente, ineficiente și dăunătoare și perpetuează situația și problemele actuale (în baza probelor din alte jurisdicții);
- Preluarea rezultatelor din 4.3 a implicațiilor bugetare;

- Analiza beneficiului net, adică costul inacțiunii și consecințelor adverse negative minus implicațiile 4.3...